

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 2, 2018
Sayfa: 1057-1077
Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[21-02-2018] – [27-04-2018]

Bir İsimlendirme Problemi: Dinî Danışmanlık

Havva Sinem UĞURLU
Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
RA, Ankara University, Divinity Faculty
Orcid.org/0000-0003-1526-9494
sugurlu@ankara.edu.tr

Remziye EGE
Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Assoc. Prof., Ankara University, Divinity Faculty
Orcid.org/0000-0002-1495-5145
rege@ankara.edu.tr

Öz

Dinî danışmanlık, Batı/Hristiyan dünyasında uygulama alanı üzerinden ortaya çıkmıştır. Sınırları belirlenmiş bir kavramsallaştırmanın ürünü olan bu isim, bir meslek alanı olarak tanımlandığı süreçte isimlendirme problemiyle yüzleşmiştir. Batı/Hristiyan toplumunun teorik ve pratik açıdan uzun yıllar süren tecrübesi, profesyonelleşmeyi beraberinde getirmiş, süreçte farklı isimlendirmeler kullanılsa da, profesyonel boyutlar söz konusu olduğunda hizmetin *dinî danışmanlık* olarak isimlendirilmesi bu uzun sürecin nihai noktası olmuştur. Bu makalede, ilk olarak Batı/Hristiyan toplumda ortaya çıkan dinî danışmanlığın, nasıl bir içerikle tanımlandığı ve bir meslek olarak ne ifade ettiği kavram analizi yoluyla ortaya konulmuştur. Daha sonra, Türkiye’de henüz meslekî bir tanımlama olarak karşılığı olmamakla birlikte, din eğitimi alanında bu başlıkla üretilen bazı bilimsel çalışmalardan hareketle kavramsal boyut ortaya konularak isimlendirme problemi gündeme getirilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Din Eğitimi, Dinî Danışmanlık, İsimlendirme, Problem, Kavram Analizi

A Problem of Naming: Religious Counseling

Abstract

Religious counseling has emerged out of the application field in the West, which is predominantly Christian. The name of religious counseling, which is the result of a restricted conceptualization, faces the problem of naming in the process of being defined as an area of profession. The long experience of the Western/Christian society in both theoretical and practical aspects has brought with professionalism. Although various title have been given throughout, the naming of the service as religious counseling has been final with regard to professional dimensions. This study deal with how the concept of religious counseling that emerged firstly in the Western/Christian society, is defined and what it means as a profession through a conceptual analysis. Then, although not yet defined as a profession in Turkey, with reference to some scientific studies conducted under this title in the field of religious education, the problem of naming in this regard is discussed presenting the conceptual dimensions.

Keywords: Religious Education, Religious Counseling, Naming, Problem, Concept Analysis.

Giriş

Dinî danışmanlık, Türk toplumunda, Batı toplumunda olduğu gibi görev tanımı belirlenmiş ve icra edilen mesleki bir duruma işaret etmemekle birlikte, imkân ve sınırları itibariyle çeşitli disiplinlerin araştırma konusu olmuştur. Kavramsal boyut, içerik ve yöntem olarak din eğiticilerinin de dikkatini çeken dinî danışmanlık konusunda din eğitimi bakış açısıyla çeşitli bilimsel çalışmalar (Ok, 1997; Selçuk, 1998; Altaş, 1997 ve 2000; Cebeci, 2010; Altaş ve Köylü, 2012; Uğurlu, 2017) yapılmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, dinî danışmanlığın araştırma konuları ve yöntemlerinin din eğitiminin araştırma konuları ve yöntemleri ile yakınlığını ortaya koymuştur. Ayrıca, söz konusu çalışmalar açıktan veya üstü kapalı olarak isimlendirme probleminin tartışılması gerektiğini düşündürmektedir. Bu makalede, ilk olarak dinî danışmanlık isimlendirmesinin Batıda geldiği nokta ortaya koyulmuştur. Daha sonra Türkiye’de din eğitimi alanında konuyla ilgili bazı çalışmalar, bu kavramın dile getirilmesinin isimlendirme probleminin önemini ortaya çıkarmak üzere bir tartışma zemini oluşturmaya örnek olmaları bakımından ele alınmıştır. . Sonuç olarak isimlendirme konusunda bir tercihe ulaşmanın bilimsel çalışmalarla yol alınacak bir süreci gerektirdiği ifade edilmiştir.

Dinî danışmanlık, kendi tarihsel gelişimi içerisinde çeşitli bakış açılarına göre tanımlanmış gelmiştir. Bir meslek alanına işaret etmesi bakımından mesleğin niteliğine vurgu yaptığı düşünülen *dinî* ifadesi, söz konusu tanımlara yön vermiştir. Batı/Hıristiyan toplumunda ortaya çıkan dinî danışmanlığın, nasıl bir içerikle tanımlandığı ve bir meslek olarak ne ifade ettiği, mesleki boyutun içeriğini ortaya koymanın yanı sıra bu makalenin araştırdığı *isimlendirme* konusunda da fikir vermektedir.

İsimlendirme, kavramsal tartışmanın bir ürünü olması bakımından önemlidir. Geline nokta ismin, içeriği, amacı ve yöntemi en yakın biçimde yansıtması, muhtemel belirsizlikleri dışarıda bırakması ve kendine yönelik uygun soruları sordurması beklenir (Danziger, 1997). İşletme (Görgülü, 2017), pazarlama (Tunçel, 2009) gibi çeşitli alanlarda isimlendirme problemi başlı başına ele alınan bir konudur. Buna göre isimlendirmenin önemi, hatalı isimlendirmelerin neden olduğu kayıplar, en uygun isimlendirme yolları, isimlendirmenin kuralları gibi konular çalışılmaktadır. Yine, türlerin belli standartlar çerçevesinde isimlendirilmesi konusunda sınıflandırma biliminin (taksonomi) araştırmalar yaptığı bilinmektedir (Queiroz ve Gauthier, 1990; Dayrat, 2005). Teolojik olarak bakıldığında, insanı insan yapan ve diğer yaratılmış olanlardan ayıran bir meleke olarak *isimlendirmenin* anlam ve önemi Kur’an-ı Kerim’de şu şekilde yer almaktadır: “Ve o Adem’e her şeyin ismini öğretti, sonra onu meleklerin önüne koydu ve ‘Dedikleriniz doğruysa haydi bu (şey)lerin isimlerini bana söyleyin bakalım!’ dedi” (Bakara, 2/31). Esed (2002), ayet ile ilgili verdiği dipnotta, “Bütün dilbilimcilere göre isim terimi, “bir maddenin, bir eylemin veya bir niteliğin bilgisini temsil eden ayırt edici ifadeler”e; felsefe terminolojisinde ise “kavram”a işaret eder” (s.12) ifadelerini kullanmaktadır. Buradan hareketle,

“tüm isimlerin bilgisi”nin, bu anlam örgüsü içinde, mantikî tanımlama ve dolayısıyla kavramsal düşünme melekesine delalet ettiği sonucuna varabiliriz” şeklinde bir açıklama yapmıştır (Esed, 2002, s.12). Anlaşılan, ortak bir dil ve anlayışın ürünü olarak verilen isimden, aynı veya yakın anlamın çıkarılması için, içeriği temsil gücü yüksek bir isimlendirme çalışması yapmak gerekmektedir.

1. Batıda Dinî Danışmanlığın Kavramsal Serüveni¹

Çalışmanın bu kısmında Hıristiyan literatüründe meslek alanının isimlendirmesi için kullanılan kavramlar üzerinden literal bir kavram analizi çalışması yapılmıştır. Hıristiyan literatüründe meslek alanının isimlendirilmesi için kullanılan “*pastoral care and counseling*” ifadesindeki her bir kavram tek tek analiz edildikten sonra kullanım birlikteliğine göre “*pastoral care*” ve “*pastoral counseling*” tabirlerinin ifade ettiği anlamlar, mesleki bağlamları ve işaret noktaları da analiz edilmiştir. Hıristiyan toplumunda ortaya çıkan ve günümüzde Amerika ve Avrupa’nın pek çok ülkesinde bir meslek alanı haline gelmiş bu alana dair kavramsal tartışma ve tanımlar ile bu kavram ve tanımların işaret ettiği içeriğin ortaya koyulduğu analizin, Türkiye için kavramsal netlik tartışmalarına bir bakış açısı sunabileceği düşünülmektedir.

19. yüzyılın sonlarında uygulamalar üzerinden bilim dünyasının dikkatini çekmeye başlayan dinî danışmanlık alanı Amerika’da 20. yüzyılın ortalarında profesyonel bir meslek alanı olarak ortaya çıkmıştır (Holifield,1983, s.16; Stone, 1996, s.10). 20. yüzyıldan bugüne kadar ise bu meslek alanı uygulama ve teori üzerinden pek çok açıdan değişim ve gelişimle devamlılığını sürdürmüş ve bugün Amerika ve Avrupa’nın pek çok ülkesinde psikolojik danışmanlık, sosyal hizmet gibi diğer yardım mesleklerinin yanında bağımsız bir meslek olarak tanımlanmış bulunmaktadır (Casteel, 1964).

Dinî danışmanlığın ortaya çıktığı ilk yıllardan bugüne kadar tartışılan en önemli konulardan biri ise isimlendirme olmuştur. Alanla ilgili Hıristiyan literatüründe mesleği isimlendirmek için kullanılan “*Pastoral Care and Counseling*” nitelendirmesinde uygulamanın ortaya çıktığı ilk dönemde *pastoral care* (dinî/manevî bakım)² ve *pastoral counseling* (dinî danışmanlık) arasında bir ayrım bulunduğunu ve farklı algılandıklarını söylemek mümkün görünmemektedir (McNeill, 1951; Clebsch ve Jaekle, 1975). Bu

¹ Makalenin 1 ve 2. bölümleri H. Sinem Uğurlu’nun Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlamış olduğu doktora tezinin “kavramsal tartışma” kısmının yeniden yapılandırılarak geliştirilmesiyle oluşturulmuştur.

² Bu çalışmada “*pastoral care*” kavramının Türkçe çevirisini açısından “*dinî/manevî bakım*” nitelmesi kullanılacaktır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde “*pastoral*” kelimesinin dinî bir arka planı ifade ettiği ve mesleki açıdan da dinî bağlamı öngördüğü detaylandırılacaktır.

ayrım, zamanla uygulamanın profesyonel bir meslek alanı haline gelme zorunluluğu ortaya çıktığında söz konusu olmuştur. Bu ayrımın yapılmasının en önemli nedeni ise psikoterapinin bu uygulama alanının bir parçası olmaya başlaması olarak görülmektedir. Psikoterapi dinî/manevî bakım uygulamalarının önemli bir boyutu olmaya başladığı zamandan itibaren de bu uygulamanın danışmanlık boyutuna evrilmesi tartışmaları ortaya çıkmış ve diğer danışmanlık alanları gibi profesyonel standartlar ve eğitimler sonucu kazanılacak yeterliklerle bu mesleğin yerine getirilebileceği savunulmaya başlanmıştır (O'Conner, 2003, s.4).

Alanla ilgili Hıristiyan literatüründe mesleği isimlendirmek için kullanılan “*pastoral care and counseling*” nitelendirmesindeki her bir kelime mesleğin farklı odak noktalarına vurgu yapan kavramlar olarak düşünülmektedir. İlk ve mahiyeti belirleyici görünen “*pastoral*” kavramı İncil’de mevcut bir kavram olan “*shepherd*”³ yani “çoban, çobanlık eden, önderlik ve rehberlik eden” anlamındaki kelimedenden ortaya çıkmıştır. Buradaki kasıt Hz. İsa’nın kendisi ve insanlara yaptığı rehberliği alana taşımaktır. Söz konusu rehberlik literatürde; “dinî topluluklar içindeki problem ve sıkıntı yaşayan insanlar için kendini ifade etme isteği” şeklinde nitelendirilmiştir (Winter, 1957, s.18; Clinebell, 1964, s.22; Foskett, 1992, s.40; King, 2010, s.2; McClure, 2012, s.269; Doehring, 2015, s.22; Snodgrass, 2015, s.2). İncil’de “*shepherd*”ın görevi; “ruhani yardımla bireyin samimi değişimini, ruhların karşılıklı rehberliğini içeren bir Hıristiyan dünyası atmosferi oluşturmak” (McNeill, 1951, s.85; Winter, 1957, s.18; Hiltner, 1959, s.51; Bruder, 1962, s.18) olarak belirtilmiştir. Mills (2010)’e göre, günümüzde yapılan birçok dinî (pastoral) danışmanlık tanımında bu yardımın özünün Tanrıyla birey arasındaki ilişkiyi anlamak ve içeriğinin de bu ilişkinin seviyesini belirlemek olduğu belirtilmiştir (s.836). Tarihî perspektif ve Hıristiyan dünyasının bakış açısıyla tanımlamak gerekirse dinî danışmanlık; “*ruhların tedavisi*” (Mills, 2010, s.837) anlamına gelmektedir. Bu haliyle “*pastoral*” kavramı teolojik bir odak noktasına vurgu yapmaktadır. Ancak; bu teolojik vurgunun Hıristiyan geleneğine ait bir kavramla yapılmasının diğer dinler bağlamında gerçekleştirilecek bir hizmet için sorun oluşturabileceği de bilimsel literatürde tartışılmaktadır. Bu doğrultuda son yıllarda inançsal dışlayıcılıktan kurtulmak amacıyla “*pastoral*” kavramı yanında “insan varoluşuna dair temel problemlere odaklanan sistem” (Worthington, 1986, s.421; Bullis ve Mazur, 1993; Mattson, 1994; Dombeck, 1998, s.362) anlamına gelen “*religious*” kavramı da tercih edilmektedir (Doehring, 2015, s.23). Tercih her ikisinden hangisi olursa olsun yine de mesleğin teolojik yönüne vurgu değişmemektedir.

Literatürde “*pastoral*” kavramının yerine “*spiritual*” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedenini açıklayabilmek için kavramın

³ Örneğin Yuhanna 10. bölümde geçen; “ben iyi bir çobanım (shepherd)” ve Mezmurlar 23. bölümde geçen “Rab benim çobanımdır (shepherd)” ifadeleri kutsal kitaptaki örnekler arasında ifade edilmektedir (Crey ve Cohen, 2015, s.3).

anlamsal durumuna bakmak gerekmektedir. “*Spiritual*” kavramı genel olarak “*tinsel, ruhsal, manevî*” şeklinde ifade edilirken felsefi olarak “*maddesellik, maddecilik*” kavramlarının zıddı olduğu iddia edilmektedir (Oman, 2013, s.26; Carey ve Cohen, 2015, s.2). Günümüzde bu kavramın kapsama alanı tanımlanırken kullanılan üç yaklaşımdan bahsedilmektedir. Bunlar; maneviyatı dinin bütünleyici bir parçası olarak (Zinnbauer, Pargament ve Scott, 1999, s.892.), dinden bağımsız olarak (Jung, 1938, s.6 akt. Zinnbauer ve diğerleri, 1999, s.892) ve din kavramıyla eş anlamlı olarak (Hill ve Pargament, 2008 akt. Jaberî ve diğerleri, 2017, s.2) tanımlamak şeklinde ifade edilebilir (McDonald, 2000, s.154; Gross, 2006, 424). Bu yaklaşımlar açısından batıda bilimsel çalışmalar bağlamında herhangi birinin tercih edildiği gözlenirse de genel anlamda maneviyatın dinden bağımsız düşünülmediği ve hatta dini de içine alan bir üst kavram olduğu (Zinnbauer ve diğerleri, 1999, s.903-906; Hill vd., 2000, s.52) veya din kavramının maneviyatı kapsadığı (Zinnbauer ve Pargament, 2005, s.36-37 akt. Düzgüner, 2016, s.26) ancak bu kavramın yine de belirsizlikler içerdiği konusu tartışılmaktadır (McDonald, 2000, s.154-155). Bu belirsizliğin en önemli nedenlerin biri dindarlık çalışmalarının görünen davranışlar üzerine yoğunlaşması olarak gösterilebilmektedir. Bu bakış açısı dindarlık kavramını davranışla sınırlamakta ve dinin manevî yönünü dışarıda bırakmaktadır. “Dindarlık” için tanımlanan davranış kalıplarına uymayan kişiler, bu kavramın zıddı olarak düşünülen “*seküler*” tanımına adapte edilerek bu kişilerin manevî yönü yok sayılabilmektedir. Maneviyat esasen, insanların bilgi ve anlam inşa etmesinin yollarından biri olarak düşünülmektedir (Gross, 2006, 425). Dinî danışmanlık alanında yapılan çalışmalar göz önüne alındığında *“pastoral”* ve *“spiritual”* kavramlarının birbirinden farklı addedilmediği ancak genel kanının *“pastoral”* olanın daha çok teoloji ve dine; *“spiritual”* olanın ise daha geniş bir bakış açısıyla hem dinî inançlara ve hem de modern manevî pratiklere odaklandığı kabul edilmektedir (Carey ve Cohen, 2015, s.2).

Counseling yani *danışmanlık* kavramı genel anlamda, kişisel veya psikolojik sorunları çözmek için profesyonel yardım ve rehberlik sağlanması için modern seküler bilgiyi ve yöntemleri kullandığı kabul edilen bir yardım disiplini (Foskett, 1992, s.40). Amacı; kişisel gelişimi sağlamak, kişileri mutsuz hale getiren yaşam biçimlerini değiştirmelerine yardımcı olmak ve hayatın kayıpları ve hayal kırıklıkları konusunda insanlara yoldaşlık yapıp hikmetli yollar göstermektir. Danışmanlık ihtiyacı hisseden kişiler genellikle kendi iç dünyalarında ya da kişiler arası ilişkilerinde çatışmalar yaşamaktadır. Bu çatışmaları çözmek konusunda bireyler duygusal ve sosyal olarak hayatlarında yer almayan, olaylara nesnel bakabilecek, eğitilmiş ve deneyimli biriyle görüşmek isteyebilirler. Bu özellikleriyle danışmanlık, danışan ile danışman arasındaki resmi bir ilişkidir (Oates, 1974, s.9; Nystul, 2011, s.3). Danışan ile danışman arasındaki ilişki terapötiktir ve ne danışan ne de danışman bunu duygusal açıdan suiistimal etmelidir. İyileşmenin

amacı, çatışmaların çözüme kavuşması ve danışanın hayattaki amacını açığa çıkarmaktır. Danışmanlık ilişkisi danışanın ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Danışman çalışmalarında kurumsal bağlamda faaliyet gösterdiğini bilmekte ve buna göre hizmet vermektedir (Oates, 1974, s.10). Danışmanlık alanı çeşitli alt branşlara ayrılmıştır. Bunlar psikolojik danışmanlık, rehber danışmanlık, doktor, avukat danışmanlığı vb. şekilde ayrılmaktadır (Oates, 1974, s.11).

Care yani *bakım* kavramı, bütün bu kavramlar arasında en az teknik olanı olarak kabul edilmektedir. Kelime anlamı olarak “bakım, itina, ilgili olmak, önemsemek” (Patton, 1993, s.17) gibi anlamlara gelmektedir. Bu yönüyle sevginin manevî ve duygusal köklerini vurguladığı varsayılmaktadır (Foskett, 1992, s.3; Patton, 1993, s.17).

Günümüzde Hıristiyan toplumunda yardım branşlarından biri olarak kabul edilen “*pastoral care*” yani “*dinî/manevî bakım*” ise şu şekilde tanımlanmıştır: “Görevlendirilmiş din adamları tarafından insanları ruhen iyileştirmeyi, desteklemeyi, uzlaştırmayı ve onlara rehberlik etmeyi amaç edinen bir yardım etme etkinliğidir” (Clebsch ve Jaekle, 1975). İyileştirme, ve bütüncül bir yaklaşımla bireyin sıkıntılı durumunun ötesine geçmesine rehberlik etmeyi amaçlamaktadır (Clebsch ve Jaekle, 1975, s.33 vd.; Stone, 1996, s.10). Destekleme, bireyin ötesine geçtiği sıkıntılı durumunu o seviyede sürdürmesi ve bu olumluluğu geliştirmesidir (Clebsch ve Jaekle, 1975, s.42 vd.; Stone, 1996, s.10). Rehberlik etme, geçmiş ve geleceğe etki eden doğru kararlar almak konusunda kendine güveni olmayan ve yönlendirmeye ihtiyacı olan bireylere yardımcı içeren bir fonksiyondur (Clebsch ve Jaekle, 1975, s.49 vd.; Stone, 1996, s.10). Dördüncü fonksiyon olan uzlaştırma ise, insanlar arasında ve insanla Tanrı arasında kopan bağı yeniden kurmayı aramaktır (Stone, 1996, s.10). Bu görevleri yerine getirecek kişilerin din adamı olup olmaması alanda çalışan bilim adamları tarafından tartışılmaktadır. Aynı şekilde *iyileştirmenin* uzun süreli terapide yer alması gerektiği ve ayrı bir uzmanlık gerektirdiği; *desteklemenin* engelli ve uzun süreli hastalara yönelik yapılmasını, *rehberliğin* ise karar vermede yardımcı etmeyi içermekte olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır (Foskett ve Jacobs, 1997 akt. Ok, 2013).

Hizmetin bir meslek alanı olarak ilk ortaya çıktığı yer olarak kabul edilen Amerika’da ilk dönem alan literatüründe “bakım” ve “danışmanlık” kavramlarının eş anlamlı kullanıldığı (O’Connor, 2003, s.3; Hunter, 2010) görülse de günümüz literatüründe “*dinî/manevî bakım*” kavramının daha geniş ve kapsayıcı bir anlam ifade ettiği belirtilmektedir (McClure, 2014, s.270). Bu kavram, kişilerin ve kişiler arası ilişkilerin desteklenmesi ve geliştirilmesi ile ilgili tüm manevî çalışmalar ve çeşitli dinî aktivitelerin gerçekleşebilmesi ile ilgili görülmektedir (Cole Jr., 2010, s.718; Hunter, 2010). Manevî bakım en genel anlamda ihtiyaç sahibi bireylerin, ailelerin ve toplumun inançsal ihtiyaçlarını karşılamak için uygulanan bir tutum olarak

görülmektedir. Bakım, karşılıklı konuşma, vaaz, din öğretimi, uygulama ve toplumun gelişimi çalışmalarını içerebilmektedir. Vaizler tarafından yapılan ve dinî/manevî bakımın daha özelleşmiş hali olan vaizlikte, bireylere dinî rehberlik yapmak ve onların hayatlarındaki dinî görevlerine konsantrasyonunu sağlamak için özel bir eğitim gerekmektedir (Townsend, 2009, s.18).

2. Kavramsal Serüvende Nihai Nokta: “Dinî Danışmanlık”

Tarihsel olarak *dinî danışmanlığın* temelde iki farklı bakış açısıyla tanımlandığı görülmektedir. Bu iki farklı bakış açısının dinî danışmanlığın hangi yönüne öncelikli olarak vurgu yapıldığına göre değiştiğiyle ilintili olduğu ifade edilmektedir (Jorjorian, 1972, s.7). Psikolojik danışma sunan kişinin rolü öncelendiğinde dinî danışmanlık; “bir din adamı tarafından yapılan herhangi bir danışma süreci” olarak tanımlanırken; danışmanlık kavramı öncelendiğinde “manevî bağlam ve amaç doğrultusunda yapılan bir danışmanlık çeşidi” olarak tanımlanmaktadır (Pruyser, 1976, s.49; Cole, 2008, s.18). Danışmanın rolüne odaklanarak bir din adamının yaptığı herhangi bir danışmanlık süreci şeklinde tanımlandığında dinî danışmanlığın dinî yönlendirme ya da fetva vermekten farklı olduğu düşünülememektedir. Bu haliyle manevî bakımın bir alt kategorisi ve geleneksel dinî ritüeller içerisinde kabul edilen dua etme, ibadetleri yerine getirme, dinî hassasiyetleri güçlendirme vb. uygulamaları içeren bir manevî destek haline gelmektedir. İkinci bakış açısında ise dinî danışmanlık, danışmanlık alanının bir alt disiplini olarak algılanmaktadır (Jorjorian, 1972, s.7-8). Bu açıdan bakıldığında bir psikoterapist ile dinî danışmanın metodolojik olarak ortak yönlerinin bulunması kaçınılmazdır (Jackson, 1964, s.263; Bowen, 1976). Herhangi bir psikoterapi sürecinin de manevî amaçları barındırabileceği düşünülebilir. Ancak bir psikoterapist manevî alanda yeterliğe sahip olmadığı gibi ondan böyle bir beklenti de olmayacaktır. En nihayetinde bir danışan ile danışmanın psikoterapötik ilişkisi manevî amaçlar doğrultusunda şekillenmiş ise bu artık dinî danışmanlık olarak isimlendirilmektedir (Jorjorian, 1972, s.11).

Dinî danışmanlığın neliğine dair Amerika merkezli bilimsel tartışmalar neticesinde 1963 yılında Amerikan Dinî Danışmanlar Kurumu (AAPC-American Association for Pastoral Counselors) kurularak mesleki profesyonelleşmenin en önemli adımı atılmıştır (Van Wagner, 1983, s.163 ve 1992, s.6). 1963 yılında New York'ta ilk toplantıda (Snodgrass, 2007, s.519) geçici bir yönetim komisyonu oluşturulmuş ve dinî danışmanlığın tanımının yapılması ve böylece dinî/manevî bakım ile arasındaki farkların ortaya koyulması, standartlarının oluşturulması konuları tartışılmıştır (Van Wagner, 1992, s.6). Bu tartışmalar neticesinde bugün Amerika, Kanada ve bazı Avrupa ülkelerinde dinî danışmanlık alanında geçerli kabul edilen bir dinî danışmanlık tanımı ortaya koyularak bu hizmeti yerine getirilmesi için

gerekli standartlar, bu hizmetin eğitimini oluşturan programların akreditasyon kriterleri ortaya koyulmuştur. Bu tanım alanda yapılan pek çok tartışmanın da açıklığa kavuşmasına sebep olmuştur. Buna göre AAPC *pastoral counseling* yani *dinî danışmanlık* mesleğinin çerçevesini şu şekilde belirlemektedir:

“Dinî danışmanlık, danışmanlık alanının bağımsız bir formudur.

Danışman, danışanın ruhi esenliği ve gelişmesi için psikolojik anlama

yöntemlerinin yanı sıra dinî ve manevî kaynakları da kullanır. Bu işi

yapan kişiler ise, yalnızca zihin sağlığı konusunda değil aynı zamanda

din ve teoloji konusunda da eğitilmiş olmalıdırlar.”(AAPC, 2016 akt.

Uğurlu Bakar, 2016).

Bu tanımlamaya göre dinî danışmanlık, bireylerin (gerekirse ailelerin) daha karmaşık problemlerine odaklanmakta ve iyileştirme yardımı için psikoterapinin gözüyle durumlara bakmaktadır ve danışmanlığa dair özel bir eğitim gerektirmektedir (Townsend, 2009, s.18; Hunter, 2010).

Danışmanlık açısından özel bir eğitimi gerekli bu alanda danışmanlık hizmetini “dinî” kategorisine sokan unsurun ne olduğu da bilimsel literatürde tartışılmaktadır. Oates (1974)'e göre danışmanın mesleki kimlik bilgisi, sosyal rolü ve uzmanı olduğu alandan bağımsız olarak, danışmanlık süreci danışanın hayatının seyri konusunda Tanrı ile olan ilişkisine odaklandığında bu danışmanlık dinî bir karaktere bürünmektedir (s.11-12). Lartey (2003)'e göre ise bir görüşmeyi dinî danışma olarak nitelendirmek için danışmada yer alanların (danışman ve danışan) dinî ve manevî anlam ve konulara önem veren kişiler olmaları yeterlidir (Akt. Ok, 2013). Dinî danışmanlıkta eğitimi alınarak psikoterapiye dayanan danışmanlık hizmetleri verilebileceği gibi dua, kutsal kitap okuma ve ibadet ve topluluk hayatına katılma gibi geleneksel dinî kaynakların da gerektiği takdirde terapötik açıdan kullanılabileceği düşünülmektedir. Dinî danışmanlar danışanın ya da danışanın sosyal çevresinin, ailesinin dinî öyküsüne ve bu öykünün danışanın patolojik durumuna katkısına dikkat etmektedirler (Murphy, 1974, s.43).

Dinî danışmanlığın ana amacı bireyin dinî-manevî gelişimine yardımcı olmaktır (Doehring, 2015, s.19). Diğer danışmanlık grupları gibi dinî danışmanlar da kendilerine sunulan sorunlar doğrultusunda mümkün olan yardımı sağlamaya çalışsalar da bu sorunları çözüme ulaştırmak birincil hedef değildir. Daha ziyade insanların sorunlarını ve yaşamlarını Tanrı ile kuracakları iletişim doğrultusunda yönlendirmelerine yardımcı olmak ve sorunlar üzerinde birincil odaklanma oluşturmada Tanrı karşısında bir birey olarak kişinin onunla ilişkisindeki yüzleştirmeyi gerçekleştirebilmesi amaçlanmaktadır (Benner, 2003, s.35).

Dinî danışmanlık sürecinin hareket noktası ile ilgili ise iki eğilimden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki olan klasik yaklaşımda bireylerin problemlerini anlamak ve açıklamak için özellikle dinî literatürden yararlanılmaktadır. Geleneksel yaklaşımda danışmanlığın odak noktasında din bulunmaktadır (Jackson, 1964, s.260). Bir diğer eğilim olan klinik manevî yaklaşımda ise bireylerin problemleri psikolojik bakış açısıyla yorumlanmakta ve danışma süreci psikolojik bağlamda gerçekleşmektedir (Patton, 1993, s.39-40). Klinik manevî yaklaşım, dinî danışmanlığın bir meslek alanı olarak kabul edilmesi açısından yol açıcı olmasının yanı sıra bu mesleğin zihin sağlığı ihtiyaçlarına odaklanması gerçeğini pekiştirmiştir. Dinî danışmanlık uzmanlığı konusunda teşvik edebilecek klinik eğitim öncülerini ortaya çıkarmıştır. Tıp, psikoloji ve teoloji disiplinlerini danışmanlık metotlarını test ve entegre edebilecek şekilde birleştirmeyi başarmış ve bu hizmeti, insanın dinî hayatı ile ruh sağlığı üzerinde etkili diğer faktörler arasında bir köprü olarak tanımlamıştır (Townsend, 2009, s.20).

Klinik manevî yaklaşıma göre, dinî danışmanlıkta bağlam yalnızca danışan tarafından belirlenebilir bir unsurdur. Danışan, danışma sürecine dinsel ya da manevî problemlerini taşıdığı ölçüde süreç dinsel ya da manevî bir bağlamda sürdürülmektedir. Bunun yanında danışan dinsel ya da manevî olmayan bir problemle ilgili sadece danışmanın teolojik arka planı dolayısıyla dinî danışmana başvurmak istemiş olabilir. Böyle bir durumda danışmanlık sürecini dinsel bağlama yönlendirme gibi bir yola girilmeden bu tercihi yine danışana bırakmak gerekmektedir (Doehring, 2015, s.20).

Dinî danışmanlar çok sayıda danışanla, onların problemleri ve duygusal hastalıklarıyla çok yönlü olarak ilgilenmek durumundadır. Bu ilgilenmeyi gerçekleştirirken kimi zaman dinî danışmanlık merkezlerini, kimi zaman sağlık kuruluşlarını ya da dinî mekânları, kimi zaman ise danışanın özel yaşam alanını danışma alanı olarak kullanmaktadırlar. Tarihi süreçte dinî danışmanlar mesleklerini nerede icra ederlerse etsinler bu işi devam ettirme gücünü bağlı buldukları inanç grubu ya da cemaatten almaktaydılar. Akreditasyon kurumları genellikle onlardan bağlı oldukları dinî grupla ilişkilerini sürdürmelerini beklese de günümüzde bu eğilim farklılaşarak teoloji alanında bir lisans eğitimi bu mesleği icra edebilmek için yeterli görünmektedir (Townsend, 2009). Dinî yapı ya da gruplardan bağımsız, eğitimsel şartları yerine getirerek mesleki yeterlikleri kazanmış dinî danışmanların devlet tarafından verilen ruhsatla ve görevlendirmeyle çalışabilmesi de pek çok batı ülkesinde standartlaşmıştır (AAPC, 2017). Dinî danışmanlar mesleğin doğası gereği zaten sağlık sistemi ile yoğun ilişkiindedir. Diğer zihin sağlığı disiplinleriyle iş birliği yaparak dinî alt yapıyla bütünleştirilmiş yeni ve en etkili psikolojik metotları kullanmaktadırlar. Çalıştıkları sağlık kuruluşu izin verdiği ölçüde gerekli

gördükleri durumlarda danışanlarını psikoloji ya da psikiyatri servislerine yönlendirebilmektedirler (Woodruff, 2002).

Dinî danışmanlık, dinî danışmanlığın alanı ve amaçları bu şekilde tanımlanırken dinî danışmanın kimliği de alanda bir problematik olarak tartışılmaktadır. Kimlik tartışmalarının odaklandığı hususlardan birinin dinî danışmanın teolojik bakış açısında objektif olması gereği olarak ifade edilmektedir. Bir dinî danışman, kullanacağı dinsel kaynağın danışanın zihninde oluşturacağı çağrışımı kestirebilmelidir. İyi formüle edilmiş bir dinî referans terapötik açıdan danışma hizmetine güç katacaktır. Ancak bu da, dinî metin üzerinde terapötik bakış açısı ve yeteneklerle çalışmayı gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda danışmanın danışanın dinî arka planını doğru bir şekilde anlamasını da gerektirmektedir (Foskett, 1992, s.4; Graham&Whitehead, 2011). Diğer yandan dinî danışman teolojik ve manevî bakış açısında bütüncül bir yaklaşıma sahip olması gereği de ifade edilmektedir. Kutsalla, bireyi sarıp sarmalayan manevîyatın tüm unsurlarına dokunacak düzeyde bir ilişki kurabilmelidir (Benner,2003, s.32).

3. Dinî Danışmanlığın Türkiye'deki Kavramsal Serüveni

Türkiye'de dinî danışmanlık kavramı tartışmaları, Hıristiyan toplumdakine benzer pratik bir yolculuğun beraberinde ve mesleki bir duruma işaret ederek ortaya çıkmış olmasa da, din eğitimi ve din hizmetleri çalışmaları çerçevesinde, pratik alanın ihtiyaçları yönünde teorik bir arayışın karşılığı olarak gündeme gelmiştir denilebilir. Bu makalenin sınırları içerisinde söz konusu arayışa işaret eden din eğitimi çalışmalarından bazılarına yer verilmiştir.

Dinî danışmanlık kavramı, Türkiye'de ilahiyat alanında ilk olarak *Dinsel Danışmanlığın Teorik Çatısı* (Ok, 1997) başlıklı din eğitimi yüksek lisans tezinde çalışılmıştır. Dolayısıyla tezin Türkiye açısından konuyla ilgili bırakılan bir yerden devam etme veya daha önce sorulmuş sorulara cevap arama gibi bir durumu olamamıştır. Tezin varsayımları bu makalenin konusu ve amacı çerçevesinde dikkat çekici bulunduğu aynen alınmıştır (Ok, 1997, s.5):

“Psikolojik danışmanlığın, dinsel danışmanlık adlı bir yan branşı bulunmaktadır.

Dinsel danışmanlığın uygulama aşamasından önce ele alınması gereken ve uygulamayı yönlendiren bir teorik yapısı bulunmaktadır.

Din, kendi mensuplarının ruhsal sıkıntılarla karşı karşıya oldukları zamanlarda faydalanabilecekleri bir ruhsal iyileştirme mekanizması geliştirmiştir.

Dindarlar, dinlerinin kendileri için aynı zamanda psikolojik sorunlarını da çözümlenebilecekleri bir merci olarak görürler ve ondan yardım ararlar.

Dindarlar için dinin, aşkın bir varlık tarafından insanlara sunulan ve geleneksel psikoterapi tarafından sunulandan daha güçlü bir iyileştirme potansiyeli vardır.

Dinsel danışmanlık, Hıristiyan dini geleneğinde yapıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir ve bu durum kökleri itibarıyla benzer bir yapıya sahip olan İslam dini için de geçerli olacaktır.

Dinsel danışmanlık sayesinde özellikle İslam tasavvufunda uygulama bulmuş olan manevî yardım ilişkilerinin güçlenerek sadece tasavvuf geleneğine bağlı olanların değil aynı zamanda diğer inananların da faydalanabileceği bir yardım kurumu haline dönüşebilecektir.

Dinsel danışmanlık sayesinde inanların oluşturduğu toplumsal doku daha güçlü, daha az dogmatik ve ufukları daha geniş bir hale gelecektir”.

Tez daha çok dinî danışmanlığın diğer yardım mesleklerinde olduğu gibi kendine ait bir alan çerçevesinde her yönüyle gelişmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Yazara göre, *bu alanda çalışmak isteyenlerin, yan branşlarıyla birlikte hem dinî hem de psikolojik alanda uzmanlaşmaları gerekmektedir* (Ok, 1997, s.133). 1997 yılında din eğitimi alanında dinî danışmanlık ile ilgili olarak yapılan bu ilk çalışmanın varsayımları, çeşitli boyutlarda daha sonra yapılan çalışmalara konu olmuştur.

Selçuk (1998), *2000’li Yıllara Girerken İrşat Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler* başlıklı tebliğinin *“2000’li yıllara girerken din hizmetinin niteliği, bu hizmeti yerine getirenlerin bilimsel kimlikleri, yeterlikleri ve söz konusu hizmetin verimliliğini etkileyen değişkenler konusunda bir kavramsal çerçeve sunma*

amacını" (s.458) taşıdığını belirtmiştir. Bu çerçevede, yukarıda adı geçen tezin danışmanı olan Selçuk, dinsel danışmanlık ile ilgili bilgiler konusunda tezdin yararlandığını ifade etmiş ve yeni bir anlama süreci içerisinde dinî danışmanlığı bir din hizmeti olan irşadın niteliği olarak değerlendirmiştir. Selçuk (1998)'a göre;

"Dinsel danışmanlık, teoloji ile insan bilimlerini birleştiren bir disiplindir. Bu anlamda o, insanın problemlerine, inandığı dinin değerleriyle ilişki kurarak çözüm sunmayı hedefler. Ancak, bu hedefini gerçekleştiren diğer yardım disiplinlerinden kendini bağımsız kabul etmez. Dinsel danışmanlık, dinsel ilhamı, dinsel kaynakları şifa bulmanın muhtemel yolu olarak kabul ederek ve metodolojisini geliştirerek, dinsel içerikli problemlerin çözümüne katkı sağlayacak bir karakter taşır. Dinsel danışman, yardım arayanların problemleri konusunda konuşurken hem psikolojisinin hem de teolojinin zengin geleneklerinden faydalanır. Dinsel danışman, din konusunda ve davranış bilimlerinde özel eğitim almış bir din görevlisidir.

Dinsel danışmada amaç; kolayca tahmin edilebileceği gibi, dinsel içerikli problemlerin sağaltıma ulaştırılması, bireyin ruh sağlığına engel olabilecek herhangi bir problemin ortadan kaldırılması ve nihayet bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde onun önüne çıkan dinsel sorunlarda ona yardımcı olmaktır. Ayrıca danışmanın, dinle ilgili konularda danışana nesnel bir içgörü kazandırması da amaçlar arasına girmektedir. Böylece anlam ilişkileri, yaşanan dünyayla yeterli bir günlük ve uyum kurabilecek tarzda gelişir ve düzenlenebilir.

Dinsel danışmanlık genellikle kişilerin belirli krizlerle, kayıplarla veya yaşamdaki iniş ve çıkışlarla daha başarılı bir şekilde baş edebilmesine yardımcı olabilecek katkıların adıdır.

Bu danışmayı gerekli kılan en önemli gerekçe, iletişimin hızına bağlı olarak farklı çağrışımlara ve yorumlara muhatap olan bireylerin yaşadıkları yeni oluşumları anlamlandırma güçlükleridir. Nitekim bu varoluş düzeyine işret eden, yaşamdan haz almama, anomi, değer patolojisi, varoluş bunalımı, bulantı, manevî açlık, başarı nevrozları, amaçsızlık gibi yeni bir sözcük dağarcığına, artık sahip olmaya başladığımız kolayca fark edilebilir.

Dinsel danışmanlık vasıtasıyla din görevlisi, yabancılaşma içinde boğuşan günümüz insanına dinin sağlık mesajını iletme suretiyle bireysel ve sosyal dokunun güçlenmesine yardımcı olabilir. Yabancılaşmanın getirdiği bunalımı ve kaygıları tanımlayarak bir uyanıklık temin edebilir, dinin mesajını insanlığın taze boyutlarını keşfetmeyi sağlayacak biçimde sunabilir, bireylerdeki potansiyel yaratıcı gücün neşvünema bulmasına zemin hazırlayabilir.

Dinsel danışmanlık, hem koruyucu hem tedavi edici işlevi ile birey ve toplum sağlığının önemli bir kaynağı olarak değerlendirilebilir. Çünkü dinsel yaşam, dinsel ritüeller, insanın akıl ve ruh sağlığını ilgilendiren sorunlarından kurtulmak istediğinde çoğu kez sığınak kapıları olmuştur. Bu sorunlar arasında, uyuşturucu kullanma, alkol bağımlılığı, aile sorunları, çocuk suçluluğu, bebek ölümleri, intiharlar, depresyon, kuşak çatışması, uyumsuzluk akla gelen ilk örneklerdir.

Dinsel danışmanlık, bireylerin sağlıklı bireyler olarak yaşamaları, sağlıklı iletişim kurmaları, yardımlaşmaları, örnek bireyler olmaları yolunda engel olan fanatizme ve taassuba yol açan problemlerinin paylaşılması noktasında sosyal yaşam

için arzu edilen bir ortamın oluşumuna katkıda bulunabilir. Danışma sayesinde aileler, arkadaşlar, sosyal gruplar yeniden birleştirebilir ve güçlendirebilir” (s.458-467).

Selçuk (1998) tebliğinde, dinî danışmanlığın teorisi, yöntemi, ilkeleri ve uygulamasının o gün için Türkiye’de daha çok psikoterapistler tarafından gündeme getirildiğini belirtmiştir. Din görevlilerinin günlük hayatta karşılaştıkları bazı örnekler üzerinden dinî danışmanlığın odak noktalarına dikkat çektiğini ifade etmiştir. Dinî danışma ihtiyacını belirleyen asıl unsurun *danışmanın* kendisi olduğunu, bu ihtiyacı karşılama işini de din görevlilerinin yaptığını belirtmiştir. Din görevlilerinin, danışanın ihtiyaçları doğrultusunda daha çok inanç ve ibadetle ilgili bilgi verici yönde, aile içi ilişkilerde uyumsuzluk, çatışmalar ve hastalık anlarında ise moral destek çerçevesinde danışmanlık yaptığı ortaya çıkmıştır. Selçuk burada dinî danışmanlık yapanların yeterliğine ve dinî danışmanın içerdiği konulara odak noktaları olarak dikkat çekmiştir. O (1998)’na göre; dinsel danışman, yüksek düzeyde dinsel ve danışmanlık bilgisine sahip olmalıdır. Bu durumda *kendini yetkili bir psikolog olarak görmemelidir* (s.466). Ayrıca Selçuk (1998) dinî danışmanlık konusunda *İslamî geleneğin, titiz ve sınırlarını bilen kavramsal araştırmalara sunacak yeterli zenginliğe, teorik ve pratik malzemeye sahip*(s.466) olduğunu belirtmiştir.

Söz konusu tebliğ, 1998 yılında Ankara’da toplanan II. Din Şurası’nda sunulmuştur. Şura’nın *Dinî Konularda Toplumun Aydınlatılması ve Dinin Farklı Yorumlanmasından Kaynaklanan Problemler ve Çözüm Yolları Komisyonu* raporunda 5. madde şu şekilde düzenlenmiştir (Komisyon Raporu, 1998):

“İrşat, çok geniş topluluk ve alanlara sunulan önemli bir hizmettir. Bu sebeple irşadın coğrafi bölge, ekonomik kalkınmışlık veya geri kalmışlık, eğitim ve kültür seviyesi ve benzeri hususlarla yakın ilgisi bulunmaktadır. Bütün bu özellikleri göz önüne alarak irşadın geleneğimizdeki yorumunu veri tabanı kabul eden teoloji ile insan bilimlerinin araştırma bulgularından yararlanarak ve günümüz insanının ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde irşadın yöntemlerini ortaya koyabilecek bir *Dinsel Danışma ve Rehberlik Enstitüsü* Diyanet İşleri Başkanlığınca kurulmalıdır” (s. 682-683).

Altaş (1997), din eğitimi alanında *Hastanelerde Din ve Moral Hizmetleri*, başlıklı yüksek lisans tezinde, dinî danışmanlığı özellikle hastanede yatan

hastalar için bir din hizmeti imkânı olarak tartışmıştır. *Dinî Danışmanlığın Teorik Temelleri* (2000) başlıklı makalesinde ise şu soruları sorarak, dinî danışmanlığın din eğitimi sürecini destekleyen bir ihtiyaç olup olmadığını ve bu ihtiyacın hangi problemlerle ortaya çıktığını araştırmıştır (Altaş, 2000, s.328):

“Din eğitimi sürecinde yetişmekte olan nesil hangi dini problemlerle karşılaşmaktadır?

Örgün eğitim sonrası karşılaşılan problemler hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır?

Dinin bizatihi kendinde veya yorumundan kaynaklanmayan, günlük hayat gereği olarak ortaya çıkan problemlerin çözümünde dinin sunduğu çözümler nasıl kullanılabilir?

Bu problemlerin çözümünde kurumsallaşma nasıl sağlanabilir?
Örgün eğitim sonrası problemlerin çözümünde kurumsallaşma yoluyla dini yardım nasıl sağlanabilir?

Kuramsal olarak batıda doğan dinî danışmanlık kavramının, İslam kültüründeki dayanakları nelerdir? Günümüz İslam toplumunda bu kurum hangi alanlarda nasıl uygulanacaktır?”.

Altaş, çalışmasında vahyin kendisinin insana yardım olduğunu belirtmiştir. Hz. Peygamber’in de bu yardımı ileterek bir danışmanlık görevi üstlendiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla dinî danışmanlığın İslam teolojisi açısından bir temellendirme sorunu yaşamadığını, hatta Türkiye’de İslam geleneğine uygun olan uygulamalar yoluyla dinî danışmanlığın, irşat ve tebliğ hizmetleri çerçevesinde informal bir şekilde de olsa gerçekleştiriliyor olduğunu vurgulamıştır (Altaş, 330-339). Burada dinî danışmanlık kavramının ve kurum kültürünün batıya ait olması dolayısıyla Türkiye’de kurumsal kimlik kazanma sürecinin zorluklarından söz eden Altaş, artık örgün eğitim sistemi içerisinde de bir ihtiyaç haline gelen hizmetlerin teorik çerçevesinin belirlenmesi ve bilimsel faaliyetlerin kurumsal yapıya zemin hazırlaması gerektiğini belirtmiştir (Altaş, 350).

Bu makalenin sınırları içerisinde son olarak Uğurlu (2017)’nin *Dinî Danışmanlık Eğitimi: Amerika Örneği ve Türkiye Gereksinim Çözümlemesi Üzerine Nitel Bir Araştırma* başlıklı doktora tezi gündeme getirilmiştir. Diğer çalışmalardan farklı olarak bir teori çalışmasının yanı sıra Türkiye için dinî

danışmanlık ihtiyacının ortaya koyulmaya çalışıldığı doktora tezi, dinî danışmanlığın profesyonel bir meslek alanı olarak ortaya çıktığı ve sürdürüldüğü Amerika'da kurumsallaşmış haliyle dinî danışmanlığın tanımı ve eğitiminin temel unsurlarına, eğitiminin nasıl gerçekleştiği konularına teorik olarak yer vermiştir. Bunun yanında dinî danışmanlığın Türkiye için bir ihtiyaç olması ön kabulüyle bunun gerekçelerine ve dinî danışmanlığın Türkiye'deki geleceği açısından eğitim boyutunun nasıl gerçekleştirilebileceği konularına ise uygulama, istihdam ve akademik alandan topladığı veriler yoluyla cevap aramıştır (Uğurlu, 2017).

Uğurlu (2017), çalışmasının amacını; “uluslar arası standartlarda dinî danışmanlık tanım, uygulama ve eğitiminin ne olduğu, niçin ve nasıl yapıldığı ortaya koyularak bir gereksinim çözümlemesi yoluyla Türkiye için dinî danışmanlığın ve eğitiminin neliği, nasıllığı ve niteliği konusunda daha derin düşünmeyi sağlamak” (s.3) olarak ifade etmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmayı gerçekleştiren Uğurlu, dinî danışmanlık hizmetinin Amerika'da genel geçer bir tanımının yapıldığını, teoloji ve psikoloji ana branşlarında eğitilmiş bireylerin gerçekleştirdiği bir tür danışmanlık hizmeti olarak ifade edildiğini belirtmiştir. Bir meslek alanı olarak sınırları çizilen, standartları ortaya koyulan dinî danışmanlığın eğitimi konusunda ise akreditasyon kurumlarının oluşturulduğu ve uzun yıllar süren profesyonel bir eğitim neticesinde göreve başlayan bireylerin eğitiminde uygulama eğitimlerinin önemli bir yer tuttuğunu vurgulamıştır (Uğurlu, 2017, s.99-146).

Uğurlu (2017), dinî danışmanlık hizmetinin Türkiye için bir ihtiyaç olduğunu, isimlendirmede *din* kavramı vurgusunun ön plana çıktığını ancak bu hizmetin danışmanlık olarak isimlendirilebilmesi için profesyonel boyutta bir eğitimin ardından uzmanlaşmayla yürütülmesi gerektiğini alandan verilerle ortaya koymuştur. Dinî danışmanlık eğitiminin ise, ilahiyat ve psikoloji ana branşları ile ilgili bir takım yan branşların desteği ile gerçekleştirilebileceğini, bunun yanında dinî danışmanlık alanına özgü, ona veri sağlayacak bir takım ilahiyat branşlarının ortaya çıkmasının da elzem olduğunu ifade etmiştir (Uğurlu, 2017, s.343-357).**Sonuç**

Batı/Hıristiyan toplum, kavramsallaştırma serüvenini pratik yaşam üzerinden belirlemiş ve isimlendirme sorununu aşmış gözükmektedir. Dolayısıyla, yapılan işlerin hangi içerik ve yöntemlerle, ne tür eğitim almış görevliler tarafından hangi kurumsal yapı içerisinde gerçekleştirileceği netleştiği için şimdilerde geliştirme ve iyileştirme çalışmaları yürüttükleri anlaşılmaktadır.

Makale, *Dinî Danışmanlık* kavramsallaştırmasının Batı/Hıristiyan toplumundaki gelişim sürecini ve Türkiye'deki bazı bilimsel arayışları ortaya koyarak şuna dikkat çekmeyi hedeflemiştir: Türkiye açısından, ister pratik ihtiyaçların zorlamasıyla yürüyen işler olsun, isterse ilk olarak teorik çerçeve çizilmeye çalışılan işler olsun her ikisinde de atılması gereken ilk adım temsil gücü yüksek bir isimlendirme çalışması yapılması gereğidir. Dinî

danışmanlık konusunda çeşitli bilimsel çalışmaların ortaya koyduğu sorunlar ve çözüm önerileri, çalışmaların hareket noktası ve nihai isteği bu yönde olmuş olsa dahi, söz konusu isimlendirme çalışmaları yapılmadan ortak bir kavramsallaştırmanın ve teorik çerçeve çizmenin mümkün gözükmediğini göstermektedir. Söz konusu bilimsel çalışmalar, alandaki ihtiyacı belirleme ve kavramsallaştırma konusunda öneriler getirme bakımından sorunu bugün yeniden ele almak konusunda bu makaleye yön vermişlerdir. İsimlendirme çalışmalarının ise, ismi konulan işin niteliğini, içeriğini, hedeflerini, ilke ve yöntemlerini, araştırma ve uygulama alanlarını belirleme konusundaki çalışmalara yön vereceği ve böylece neyin, niçin ve nasıl yapılması gerektiği konusunda taraflara ortak anlamlar kazandıracığı düşünülmektedir. İşin teorisyenleri ile pratisyenleri bu ortak anlamlar üzerine gelişir ve geliştirirler. Bu durumda sorunlar etrafında dönmekten, günün getirdiği çözümleri benimsemekten, pratiğin dayatmasını üzerinde etraflıca çalışmadan kabul etmekten ve geçici faydalar sağlamaktan daha fazlasının ortaya çıkacağı umut edilmektedir. Türkiye’de pratik alanda yapılan işlerin niteliğinin *dinî* olduğu varsayımıyla *Dinî Danışmanlık* kavramsallaştırması üzerinde nitelikli ve daha çok bilimsel çalışmaların yapılmasıyla isimlendirme probleminin tartışılmaya devam edeceği düşünülmektedir. Böylece isimlendirme konusunda ortaya çıkacak tercihlerle kavramsal bir netliğe ulaşılabileceği de beklenmektedir.

Kaynakça / Reference

- Altaş, N. (1997). Hastanelerde din ve moral hizmetleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altaş, N. (2000). Dinî danışmanlığın teorik temelleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41(41), 327-350.
- Altaş, N. ve Köylü, M. (2012). *Dinî danışmanlık ve din hizmetleri*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Benner, D. G. (2003). The uniqueness of pastoral counseling. Dvaid G. Benner (Ed.) *Strategic Pastoral Counseling A Short Term Structured Model* (s.31-47) içinde. Michigan: Baker Academic.
- Bruder, E. E. (1962). The minister's authority in pastoral care. *Pastoral Psychology*, 13(7), 17-24.
- Bullis, R. K. ve Mazur, C. S. (1993). *Legal issues and religious counseling*. Louisville, KY: Westminster/John Knox Press.
- Casteel, J.L. (1964). Pastoral care for laymen in the world, *Journal of Pastoral Psychology*, 15(9), 37-48.
- Carey, L. B. ve Cohen, J. (2015). Pastoral and spiritual care, Henk ten Have (Ed.) *Encyclopedia of Global Bioethics* (s. 1–14) içinde, Springer.

- Cebeci, S. (2010). Bir din eğitimi yaklaşımı olarak dinî danışma ve rehberlik, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 53-69.
- Clinebell, H. (1953). *Basic types of pastoral care&counseling*. Nashville:Abingdon Press.
- Cole Jr, A. H. (2010). What makes care pastoral?. *Pastoral Psychology*, 59(6), 711-723.
- Danziger, K. (1997). *Naming the mind-how psychology found its language*. London: Sage.
- Dayrat, B. (2005), Towards integrative taxonomy. *Biological Journal of the Linnean Society*, 85, 407-415. doi:10.1111/j.1095-8312.2005.00503.x
- De Queiroz, K. & Gauthier, J. (1990). Phylogeny as a central principle in taxonomy: phylogenetic definitions of taxon names, *Systematic Zoology*, 39, 307-322.
- Doehring, C. (2015), *The practice of pastoral care: a postmodern approach*, Luisville: Westminster John Knox Press.
- Dombeck, M. T. (1998). The spiritual and pastoral dimensions of care in interprofessional contexts. *Journal of interprofessional care*, 12(4), 361-372.
- Esed, M. (2002). *Kur'an Mesajı*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Foskett, J. (1992). Ethical issues in counselling and pastoral care. *British Journal of Guidance & Counselling*, 20(1), 39-50.
- Foskett, J. ve Jacobs, M. (1997). Pastoral counseling. S. Palmer & G. McMahan (Ed.), *Handbook of Counselling* (s.317-332) içinde. London: Routledge.
- Graham, L.K. ve Whitehead, J.C. (2011). The role of pastoral theology in the theological education for the formation of pastoral counselors, Duane R. Bidwell&Joretta L.Marshall (Ed.) *The Formation of Pastoral Counselors-Challenges and Opportunities* (s.9-27) içinde, New York: Routledge.
- Görgülü, E. (2017). Business naming practices in turkey: the foreign effect. *LITERA*, 27 (2), s.27-43. DOI: 10.26557/iulitera.364796.
- Hill, P. C., Pargament, K. I., Hood, R. W., McCullough Jr, M. E., Swyers, J. P., Larson, D. B. ve Zinnbauer, B. J. (2000). Conceptualizing religion and spirituality: points of commonality, points of departure. *Journal for the theory of social behaviour*, 30(1), 51-77.
- Hill, P. C. ve Pargament, K. I. (2008). Advances in the conceptualization and measurement of religion and spirituality: implications for physical and mental health research, *Psychology of Religion and Spirituality*, 1, 3-17.
- Hiltner, S. (1959), Christian Shepherd, *The Journal of Pastoral Psychology* 10 (2), 47-54.

- Hunter, R. J. (2010), Pastoral care and counseling (comparative terminology), Glenn H. Asquith Jr. (Ed.) *The Concise Dictionary of Pastoral Care and Counseling*, Nashville: Abingdon Press.
- Jaberi, A., Momennasab, M., Yektatalab, S. vd. (2017), Spiritual health: a concept analysis, *Journal of Religion and Health* 56(1), 1-24.
- Jackson, G.E. (1964). The pastoral counselor: his identity and work, *Journal of Religion and Health*, 3(3), 250-270.
- Jorjorian, A.D. (1972). Reflections upon and definitions of pastoral counseling, *Pastoral Psychologist*, 23 (224), 7-15.
- King, S.D. (2010). Biblical pastoral care and counseling, Glenn H. Asquith Jr. (Ed.) *The Concise Dictionary of Pastoral Care and Counseling* (s.2) içinde, Nashville: Abingdon Press.
- Lartey, E. (2003). *In living color: an intercultural approach to pastoral care and counseling*, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Mattson, D.L. (1994), Religious counseling: to be used, not feared, *Counseling and Values* 38, 187-192.
- McClure, B. (2014). Pastoral care, Bonnie J. Miller-McLemore (Ed.) *In The Wiley Blackwell Companion to Practical Theology*, New York: Wiley Blackwell.
- McDonald, D. A. (2000). Spirituality: description, measurement, and relation to the five factor model of personality. *Journal of personality*, 68(1), 153-197.
- McNeill, J.T. (1951). *A History of the cure of souls*, London: HarperCollins Publishers.
- Mills, L.O. (2010), Pastoral care. Glenn H. Asquith Jr. (Ed.), *The Concise Dictionary of Pastoral Care and Counseling* (s.836-844) içinde, Nashville: Abingdon Press.
- Murphy, J. M. (1974). The pastor and the pastoral counselor, *Journal of Religion and Health*, 13(1), 42-46.
- Nystul, M.S. (2011), *Introduction of counseling-an art and science perspective* (4th Edition), New Jersey: Pearson.
- O'Connor, T.S.J. (2003). Pastoral counseling and pastoral care: is there a difference?, *Journal of Pastoral Care & Counseling*, 57(1), 3-14.
- Oates, W. (1974), *Pastoral counseling*, Philadelphia: The Westminster Press.
- Ok, Ü. (1997). *Dinsel danışmanlığın teorik çatısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ok, Ü. (2013), *Din psikolojisinin kullanım alanları: dinî danışmanlık ve rehberlik*. Erzurum: ATA-AÜF.

- Oman, D. (2013). Defining religion and spirituality , Paloutzian, R. F. & Park, C. L. (Ed.) *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality* (s.23-47) içinde, New York: Guilford Press.
- Patton, J. (1993). Pastoral care in context-an introduction to pastoral care, Luisville: Westminster John Knox Press.
- Pargament, K. I. ve Zinnbauer, B. J. (2005). Religiousness and spirituality , Paloutzian, R. F. & Park, C. L. (Ed.) *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality* (s.35-37) içinde, New York: Guilford Press.
- Pruyser, P. W. (1976). *The minister as diagnostician: Personal problems in pastoral perspective*. Westminster John Knox Press.
- Selçuk, M. (1998). 2000'li Yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler, *Uluslararası II. Din Şurası*, Ankara, 458-467.
- Snodgrass J.L. (2015). Pastoral counseling: a discipline of unity and diversity, Elizabeth A. Maynard, Jill L. Snodgrass (Ed.) *Understanding Pastoral Counseling* (s.1-15) içinde, New York: Springer Publishing Company.
- Stone, H.W. (1996). *Theological context for pastoral caregiving- word in deed*, New York: The Haworth Pastoral Press.
- Townsend, L. (2009). *Introduction to pastoral counseling*, Nashville: Abingdon Press.
- Tunçel, H. (2009). Halkla ilişkilerin adlandırma sorunsalı üzerine bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi* 14, s.109-123.
- Uğurlu Bakar, H.S. (2016). Dinî danışmanlık eğitimi: AAPC akreditasyon kriterlerinin Türkiye açısından değerlendirilmesi. Ali Ayten, Mustafa Koç ve Nuri Tınaz (Ed.) *Manevî Danışmanlık ve Rehberlik I* (s. 259-280) içinde, İstanbul: Dem Yayınları.
- Uğurlu, H.S. (2017), *Dinî danışmanlık eğitimi: Amerika örneği ve Türkiye gereksinim çözümlemesi üzerine nitel bir araştırma*. (Basılmamış Doktora Tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Van Wagner, C.A. (1983). The AAPC: the beginning years,1963-1965, *The Journal of Pastoral Care* 37 (3), 163-179.
- Van Wagner, C.A. (1992). *AAPC: in historical perspective 1963-1991*, Ed. Allison Stokes, AAPC.
- Winter, G. (1957). Pastoral counseling or pastoral care. *Pastoral Psychology*, 8(1), 16-24.
- Woodruff, C.R. (2002). Pastoral counseling: an American perspective, *British Journal of Guidance&Counselling* 30 (1), 93-101.
- Worthington Jr. E.L. (1986). Religious counseling: A review of published empirical research. *Journal of Counseling and Development*, 64, 421-431.

Zinnbauer, B. J., Pargament, K. I., Cole, B., Rye, M. S., Butter, E. M., Belavich, T. G. vd. (1997). Religion and spirituality: Unfuzzifying the Fuzzy, *Journal of the Scientific Study of Religion*, 36(4), 549-564.

Zinnbauer, B.J., Pargament, K.I., Scott, A.B. (1999). The Emerging Meanings of Religiousness and Spirituality: Problems and Prospects, *Journal of Personality* 67(6), 889-919.

